

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 Stockholm

Överklagande av en hovrättsdom – grov våldtäkt m.m.

Klagande

Riksåklagaren
Box 5553
114 85 Stockholm

Motpart

MV
Frihetsberövande: Häktad

Ombud och offentlig försvarare:
Advokaten GL

Saken

Grov våldtäkt m.m.

Överklagade avgörandet

Svea hovrätts dom den 9 september 2015 i mål B 6051-15

Yrkande

Jag yrkar att Högsta domstolen, med ändring av hovrättens dom, dömer MV för grov våldtäkt enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken till ett väsentligt längre fängelsestraff än det av hovrätten utmätta.

Frågan i målet

Den fråga som enligt min uppfattning är av intresse ur prejudikatsynpunkt är om den våldtäkt som MV har begått bör bedömas som grov våldtäkt, för att han med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet och råhet.

Bakgrund

Åtalet

MV åtalades för bl.a. grov våldtäkt mot målsäganden (som vid tiden för gärningen var 15 år gammal) enligt följande gärningsbeskrivning.

MV har genom våld och hot om våld tvingat målsäganden till oralt och analt samlag. Det hände den 7-8 mars 2014 på hotell Stjärnan i Ekerö kommun. Våldet och hotet om våld bestod i att MV satte sig över målsäganden och låste fast hennes armar, att han slog ett flertal kraftiga slag mot hennes ansikte, att MV tog tag i och drog i målsäganden, att han höll grepp om hennes hals samt att MV – på sätt som var ägnat att hos målsäganden framkalla allvarlig fruktan för egen säkerhet till person – uttalade hot av innebörd att han skulle misshandla henne. Målsäganden fick smärta, blåmärken, svårt att andas samt lösa tänder eller en inte övergående känsla av att tänder satt löst. Vid tillfället har MV spottat på målsäganden.

Våldtäkten är att bedöm som grov eftersom MV visat särskild hänsynslöshet och råhet med hänsyn till det utövade våldet, målsägandens ålder (15 år), då sadistiska inslag förekommit och då övergreppet varit förenat med förnedrande handlingar.

MV begick gärningen med uppsåt.

Tingsrättens dom

MV förnekade gärningen.

Tingsrätten dömde MV för grov våldtäkt samt för misshandel i två fall och barnpornografibrott till fängelse i fyra år.

När det gäller rubriceringen av våldtäktsbrottet anförde tingsrätten följande.

Vad gäller gradindelningen av brottet finner rätten med hänsyn till i vart fall det utövade våldet och de sexuella handlingarna under ett inte helt kort förlopp samt

målsägandens ringa ålder att MV visat sådan särskild hänsynslöshet att våldtäkten ska bedömas som grov.

Hovrättens dom

MV överklagade tingsrättens dom och yrkade bl.a. att hovrätten skulle ogilla åtalet för grov våldtäkt eller i vart fall inte bedöma våldtäkten som grov.

Hovrätten ändrade tingsrättens dom på så sätt att hovrätten dömde MV för våldtäkt av normalgraden och bestämde påföljden till fängelse i två år och sex månader.

Hovrätten anförde bl.a. följande i rubriceringsfrågan.

I det aktuella fallet har våldet varit begränsat och de fysiska skadorna förhållandevis lindriga. Även om det funnits förnedrande inslag i gärningen och målsäganden varit ett barn, anser inte hovrätten vid en samlad bedömning att gärningen är så allvarlig att den ska bedömas som grov. MV ska därför dömas för våldtäkt och tingsrättens dom ska ändras i enlighet med detta.

Grunderna för mitt överklagande

Den rättsliga regleringen

Om ett våldtäktsbrott är att anse som grovt ska, enligt 6 kap. 1 § fjärde stycket brottsbalken, dömas för grov våldtäkt till fängelse i lägst fyra och högst tio år. Vid bedömning av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om våldet eller hotet varit av särskilt allvarlig art eller om fler än en förgripit sig på offret eller på annat sätt deltagit i övergreppet eller om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

För att brottet ska bedömas som grovt krävs att gärningens svårhet vid en samlad bedömning totalt sett motiverar den rubriceringen (prop. 2004/05:45 s. 139 f.).

När det gäller innebörden av rekvisitet ”om gärningsmannen med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet” anges i förarbetena att det ofta torde finnas anledning att uppfatta upprepade eller långdragna övergrepp, oberoende av det våld eller hot som använts, som så brutala att de måste anses vara utslag av en sådan hänsynslöshet och råhet som går klart över vad som kännetecknar våldtäktsbrotten i allmänhet. Detsamma gäller vissa andra situationer då den som har begått gärningen gått till väga på ett särskilt hänsynslöst sätt, t.ex. när offret är invalid eller i annat fall befinner sig i ett särskilt utsatt läge. Vidare kan sadistiska inslag i samband med övergreppet eller grovt förnedrande handlingar oberoende av om dessa varit särskilt farliga eller medfört allvarliga skador medföra att gärningen bör bedömas som grov. (Prop. 1991/92:35 s. 13 f. var till hänvisas i prop. 2004/05:45 s. 139.)

Före 2005 års sexualbrottsreform skulle enligt lagtexten uttryckligen tas hänsyn till "offrets låga ålder" vid bedömningen av om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet eller råhet. Eftersom straffbestämmelsen om våldtäkt mot barn i 6 kap. 4 § brottsbalken infördes i samband med 2005 års reform utmönstrades begreppet "offrets låga ålder". Med hänvisning till tidigare förarbetsuttalanden anges dock i förarbetena till 2005 års reform att det inte är uteslutet att bedöma övergrepp även mot äldre barn som grova samt att rekvisitet att gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet eller råhet i vissa fall torde omfatta även sådana omständigheter. Regeringen framhöll också att avsikten med regeringens förslag inte är att på något sätt ändra den praxis på området som redan i dag gäller för övergrepp mot barn mellan 15 och 18 år. (Prop. 2004/05:45 s. 57 och s. 139.) I de tidigare förarbetsuttalandena anges att det bl.a. med hänsyn till offrets personliga omständigheter kan finnas anledning att bedöma även övergrepp mot äldre barn som grova samt att härvid bör beaktas att de risker för bestående men som ett sexuellt övergrepp mot barn innebär inte är direkt relaterade till åldern utan att de också hänger samman med barnets personliga och sociala mognad (prop. 1991/92:35 s. 13).

I brottsbalkskommentaren anges att våldtäkt mot barn som är äldre än 15 år även fortsättningsvis torde vara att bedöma som grovt brott eftersom gärningsmannen i dessa fall har visat särskild hänsynslöshet eller råhet (Lena Holmqvist m.fl., Brottsbalken En kommentar; BrB 6:1 s. 10).

Jareborg m.fl. anger som ett exempel på när gärningsmannen har visat särskild hänsynslöshet eller råhet att brottet har förövats mot någon som fyllt 15 men inte 18 år (Nils Jareborg m.fl., Brotten mot person och förmögenhetsbrotten, 2 uppl., s. 124).

Min bedömning

Av betydelse för bedömningen av huruvida det här aktuella våldtäktsbrottet ska bedömas som grovt är enligt min uppfattning främst huruvida MV med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Av betydelse för denna bedömning bör enligt min uppfattning vara de upprepade smärtsamma övergreppen, målsägandens ålder, de sadistiska inslagen och de förnedrande handlingar som övergreppen varit förenade med. Stöd för att lagstiftaren ansett att sådana omständigheter kan beaktas vid bedömningen av om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet eller råhet finns i förarbetena till straffbestämmelsen om grov våldtäkt.

I målet är utrett att MV genom våld och hot om våld tvingat målsäganden till först ett analt och därefter ett oralt samlag. Enligt domstolarnas bedömning har MV inlett övergreppet genom att sätta sig på målsägandens mage när hon låg på sängen och därefter utdelat åtta till tio slag med öppen hand mot

målsägandens ansikte, vilka slag utdelats med viss kraft. Av slagen har smärta och svullnad i ansiktet uppstått. När målsäganden började gråta sade MV ”ska horungen börja gråta nu”. Under det att slagen utdelades sa målsäganden ”nej” och ”sluta”. MV ska då ha fortsatt slå och yttrat att det var hennes eget fel att hon valt att åka och träffa honom. Målsäganden försökte komma loss, men kom ingenstans. MV sade åt henne att ställa sig upp och höll sedan fast henne. Därefter tryckte MV med våld in sin penis i målsägandens ändtarm. Under det anala samlaget höll MV för målsägandens mun så att hennes skrik inte hördes. Eftersom det kom avföring ur målsäganden gick hon och duschade. Därefter tryckte MV ner hennes huvud mot sitt underliv och sade åt henne att suga på hans penis. Han ska då ha yttrat ”gör det bättre, tvinga fan inte mig att slå dig igen”. Han gav henne en örfil, varefter han tog tag om hennes huvud och tryckte ner sin penis i halsen på henne. Målsäganden fick svårt att andas under det orala samlaget. Målsäganden har berättat att MV fick utlösning i målsägandens ansikte samt att han tvingade henne att äta upp hans sperma. Han fick henne att se sig själv i spegeln medan han sa att hon var äcklig. Under händelseförloppet kallade MV målsäganden för hora och spottade på henne. MV har själv uppgett att han efter det att de haft analsex såg att målsäganden hade märken på överarmarna.

MV har således sammanfattningsvis genom våld och hot om våld utsatt den blott 15-åriga målsäganden för först ett analt och därefter ett oralt samlag som bägge varit smärtsamma. Även de slag som MV utdelade var smärtsamma. Under det relativt utdragna händelseförloppet har målsäganden utsatts för flera sadistiska och förnedrande handlingar.

Enligt min uppfattning innebär samtliga ovan angivna omständigheter sammantagna att MV, med hänsyn till tillvägagångssättet och målsägandens låga ålder, får anses ha visat särskild hänsynslöshet och råhet. Av särskild betydelse i sammanhanget bör vara att det förhållandevis utdragna, smärtsamma och förnedrande övergreppet utfördes mot ett barn som befann sig i ett mycket utsatt läge, ensam med en betydligt äldre okänd man på ett hotellrum långt ifrån den stad där hon var bosatt. Denna slutsats vinner stöd i lagstiftarens tydliga ambition att barn, även barn mellan 15 och 18 år, bör åtnjuta ett starkt straffrättsligt skydd och att sexualbrott mot barn kan anses mer straffvärda än motsvarande sexualbrott mot en vuxen person (prop. 1991/92:35 och prop. 2004/05:45).

Vid rubriceringen bör också beaktas den ändring i 29 kap. 1 § andra stycket brottsbalken som genomfördes den 1 juli 2010 och som syftar till en straffskärpning för gärningar som inneburit allvarliga angrepp på någons liv eller hälsa eller trygghet till person, däribland våldtäkt och grov våldtäkt (prop. 2009/10:147 s. 41). Högsta domstolen har i NJA 2011 s. 89 uttalat att det får antas att avsikten med ovan nämnda lagändring inte endast varit att påverka straffvärdebedömningen inom givna straffskalor utan också varit att

åstadkomma en förskjutning mellan de olika graderna av exempelvis misshandelsbrott, så att något fler fall än tidigare kommer att bedömas som grova brott. Martin Borgeke m.fl. har i en artikel anfört att rånbrott som tidigare har legat på gränsen för att bedömas som grova, fortsättningsvis normalt kommer att bli bedömda som grova rån (Martin Borgeke m.fl., SvJT 2011, Straffvärdebedömningen av allvarliga våldsbrott, s. 80).

Skälen för prövningstillstånd

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar (Peter Fitger, Rättegångsbalken, s. 54:26).

Sedan 2005 års sexualbrottsreform har Högsta domstolen inte prövat något mål som gäller gränsdragningen mellan våldtäkt av normalgraden och grov våldtäkt.

Inför de lagändringar som vidtogs år 2005 genomfördes en praxisundersökning där det framkom att såväl åklagare som domare föreföll relativt restriktiva med att rubricera ett våldtäktsbrott som grovt, även i de fall där omständigheterna framstod som synnerligen allvarliga (prop. 2004/05:45 s. 55). Enligt uppgift från Utvecklingscentrum Göteborg, som inom Åklagarmyndigheten har ett särskilt ansvar för rätts- och metodutvecklingsfrågor när det gäller att bekämpa sexualbrott, kvarstår denna restriktiva tillämpning samt har tillämpningsområdet för det grova brottet i praxis inte utvidgats i den mån som var avsedd. Rättspraxis är begränsad och den vägledning som finns i förarbetena är inte tillräcklig när det gäller under vilka omständigheter en våldtäkt mot ett barn i åldersgruppen 15-17 år bör vara att bedöma som grov på grund av att gärningsmannen, med hänsyn till tillvägagångssättet eller annars, visat särskild hänsynslöshet eller råhet.

Att osäkerhet råder i rättstillämpningen när det gäller om fall som detta ska rubriceras som våldtäkt eller som grov våldtäkt illustreras av att tingsrätten och hovrätten i detta mål på samma underlag har kommit till skilda slutsatser i rubriceringsfrågan.

När det gäller de specifika omständigheterna i detta mål kan tilläggas att våldssex numera är relativt vanligt förekommande i domar samt är målsägandena i de fallen ofta unga och identitetssökande personer, inte sällan med psykiska problem.

Det finns mot ovan angiven bakgrund behov av vägledande uttalanden från Högsta domstolen i denna fråga.

Sakomständigheterna i målet är väl utredda, varför målet är lämpligt för en prövning i Högsta domstolen.

2014 års sexualbrottskommitté har fått i uppdrag av regeringen att bl.a. ta ställning till om straffet för de mest allvarliga fallen av våldtäkt och våldtäkt mot barn bör skärpas (Dir. 2015:5). Kommittén ska ta ställning till om det bör införas en allvarligare gärningsform avseende våldtäkt med en strängare straffskala än den som gäller för grov våldtäkt. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2016. Enligt min bedömning bör dock ett avgörande som tar sikte på gränsdragningen mellan våldtäkt och grov våldtäkt inte anses överspelat om ny lagstiftning i enlighet med uppdraget införs. En sådan lagändring torde inte heller kunna träda i kraft förrän om tidigast ett par år.

Sammanfattningsvis skulle en prövning av överklagandet vara av stor vikt för ledning av rättstillämpningen.

Bevisuppgift m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift samt mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd.

Kerstin Skarp

Hedvig Trost

Kopia till:

Utvecklingscentrum Göteborg
City åklagarkammare i Stockholm (AM-165931-14)
Kammaråklagaren Nicklas Englund